

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Історичний факультет

Кафедра архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної та
навчальної роботи

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Архівознавство

для студентів

галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
напрямок підготовки	014 Середня освіта (історія)
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	Середня освіта (історія)
вид дисципліни	обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022 /2023
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Палієнко Марина Геннадіївна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Палієнко Марина Геннадіївна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри архівознавства та
спеціальних галузей історичної науки

 (Марина ПАЛІЄНКО)

Протокол № 1 від «25» серпня 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії (Наталія ТЕРЕС)

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів цілісну систему знань з історії розвитку та сучасної організації архівної справи, функціонування системи архівних установ України, організації зберігання та доступу до документів Національного архівного фонду з метою її подальшого використання у професійній педагогічній діяльності, ширшого залучення джерельного потенціалу архівних документів під час викладання історичних дисциплін у закладах середньої освіти.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні періоди історичного розвитку людства, етапи формування джерельної бази історії України.
2. *Вміти* здійснювати пошук інформації, застосовувати методи джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін.
3. *Володіти навичками* роботи з науково-довідковим апаратом бібліотек та інформаційно-пошуковими базами даних історичних джерел і літератури.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Ознайомлення студентів з процесом виникнення архівів, формуванням документальних колекцій, організацією діяльності архівних установ в Україні та світі, основними етапами розвитку архівознавства. Аналіз принципів формування Національного архівного фонду, основних засад зберігання, описування та класифікації архівних документів, організації доступу до документної інформації та напрямів її використання. Розкриття особливостей функціонування архівів у добу інформаційного суспільства, створення електронних архівів та інформаційно-пошукових баз даних. З'ясування інформаційного потенціалу архівних зібрань для використання у навчальному процесі, виховній та освітній діяльності.

4. Завдання (навчальні цілі): формування у студентів системи знань з історії архівознавства та сучасної організації системи архівних установ України. У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* процес виникнення архівів та головні тенденції розвитку архівної справи, *вивчити* систему архівних установ України та принципи формування Національного архівного фонду, *оволодіти* методами пошуку ретроспективної інформації та організації її використання в освітній діяльності та навчальному процесі.

Дисципліна спрямована на формування компетентностей:

ФК 12. Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ФК 16. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати основні етапи становлення та розвитку архівної справи в Україні та світі	лекція, самостійна робота	контрольна робота 1 (тест), індивідуальне завдання, блиц- опитування	20%
1.2	Знати джерельну базу, понятійно-термінологічний апарат та історіографію архівознавства	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота	20%

1.3	Знати мережу центральних, місцевих та галузевих архівів України, організацію зберігання, науково-методичні засади і форми використання документів Національного архівного фонду в педагогічній діяльності	лекція, самостійна робота	бліц-опитування, підсумкова контрольна робота	20%
2.1	Вміти здійснювати пошук та відбір джерельної інформації, користуватися електронними ресурсами та архівними інформаційно-пошуковими базами даних при підготовці до уроків історії за окремими темами, використовувати архівні інформаційні ресурси в навчальному процесі, при підготовці професійних текстів	лекція, самостійна робота	індивідуальне завдання	20%
2.2	Вміти використовувати архівну інформацію в освітній діяльності, презентувати історичні документи та результати архівних досліджень у навчальному процесі на уроках історії, культурно-освітній діяльності	лекція, самостійна робота	контрольна робота 2 (тест), індивідуальне завдання	20%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни (ОК 35)				
	1.1	1.2.	1.3.	2.1	2.2.
ПРН 23. Вміти працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел	+	+		+	+
ПРН 24. Характеризувати об'єктивно й неупереджено історичні події та постаті різних історичних періодів	+		+		
ПРН 25. Створювати тексти та короткі описи (есе) на підставі історичної інформації, які можуть бути використані в журналістиці, місцевих органах влади, музеях тощо.				+	+
ПРН 27. Вміти вчитися упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетенції.				+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1 — 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 2.2 — 10 балів/ 6 балів*.
3. Індивідуальне завдання 1: РН 2.1 - 10 балів/ 6 балів*.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 2.2 - 10 балів/ 6 балів*.
5. Бліц-опитування з тем ЗМ1: РН 1.1 – 10 балів/ 6 балів*.
6. Бліц-опитування з тем ЗМ2: РН 1.3 – 10 балів/ 6 балів*.
5. Підсумкова контрольна робота (залік): РН 1.2, 1.3 - 40 балів / 24 бали*.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – залік;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів:

- бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування);
- бали, отримані за самостійну роботу (есе, презентації та участь у бліц-опитуванні);
- бали, отримані за підсумкову контрольну роботу (за письмові розгорнуті відповіді).

Зміст курсу поділений на 2 змістовних модулі. Кожний модуль включає в себе лекції та самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 – 7, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 8 –15.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється під час семестрового оцінювання (контрольна робота, бліц-опитування, індивідуальні завдання) та підсумкового оцінювання (підсумкова контрольна робота (залік)).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1 <i>Основи архівознавства, історія архівної справи</i>		Змістовий модуль 2 <i>Архівні зібрання України та їх використання в освітній діяльності і навчальному процесі</i>		<i>Підсумкова контрольна робота / Залік</i>
30 залікових балів (максимум)		30 залікових балів (максимум)		
<i>самостійна робота (бліц-опитування, індивідуальне завдання – есе)</i>	<i>модульна контрольна робота (тест)</i>	<i>самостійна робота (бліц-опитування, індивідуальне завдання – підготовка презентації)</i>	<i>модульна контрольна робота (тест)</i>	
20 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	

САМОСТІЙНА РОБОТА

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання окремих тем програми курсу та виконання індивідуальних завдань за темами. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем здійснюється у формі бліц-опитування на лекціях, оцінювання есе, презентацій, модульних контрольних робіт.

На лекційних заняттях проводяться **бліц-опитування** (загалом 4 за семестр) щодо понять та визначень, які студент має засвоїти у процесі опанування програмного

матеріалу курсу. Правильна відповідь на одне запитання оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент під час одного бліц-опитування – 5.

Виконані індивідуальні завдання (есе та електронну презентацію) студент подає викладачеві не пізніше ніж за тиждень до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно друга декада березня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно друга декада травня).

Есе є самостійною роботою студента, написаною на основі вивчення наукової літератури та опрацювання джерел. Наявність та наукове обґрунтування власного погляду чи власного підходу до розв'язання проблеми є найбільш важливим критерієм високої оцінки есе. При оцінюванні особлива увага звертається на рівень аналізу та узагальнень різних точок зору на проблему, послідовна аргументація викладеної позиції, переконливі висновки (пропозиції). Тексти повністю або частково запозичені з Інтернету чи передруковані з підручника, монографії, статті не зараховуються.

Вимоги до оформлення есе: 1) *обсяг* 7-10 сторінок рукописного або друкованого тексту (для друкованого тексту: інтервал між рядками 1,5; шрифт Times New Roman; кегль 14; вирівнювання тексту – по ширині); 2) *структура*: а) назва теми, прізвище автора, зміст; б) вступ (актуальність та короткий огляд стану розробленості теми); в) основна частина та короткі висновки; г) перелік найважливішої використаної літератури та джерел.

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (есе)**:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 7-8 балів;
- тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база 5-6 балів;
- есе суто компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише окремий аспект теми 1-2 бали.

Теми есе викладач пропонує студентам на першому лекційному занятті.

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (електронна презентація)**:

- повне розкриття теми презентації текстовими і візуальними засобами, вибрані засоби візуалізації інформації (фотодокументи, таблиці, схеми) відповідають змісту, на останньому слайді представлена інформація про використані джерела 9-10 балів;
- часткове розкриття теми презентації без її узагальнення у формі висновків 7-8 балів;
- тема розкрита неповністю, недостатнє текстове наповнення слайдів 5-6 балів;
- тема розкрита фрагментарно, слайди не забезпечують послідовне розкриття теми 3-4 бали;
- розкритий лише один окремий аспект теми, не зазначені використані джерела та ресурси 1-3 бали.

Тематику презентацій викладач пропонує студентам на першому лекційному занятті другого модулю (орієнтовно третя декада березня).

Участь студентів у контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (п. 7).

ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА (ЗАЛІК)

На останній лекції з дисципліни з усього обсягу пройденого і відведеного на самостійну роботу студентів матеріалу проводиться *підсумкова контрольна робота* (2 завдання). Студент повинен дати письмову розгорнуту відповідь.

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 20 балів за одне завдання)

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	19-20
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі	4-6
Відповідь містить значні помилки елементарного рівня	1-3

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (модульні контрольні роботи, бліц-опитування, індивідуальні завдання).

Обов'язковою вимогою для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є набрання студентами не менше 20 балів під час семестрового оцінювання. Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 20 балів*, для одержання заліку необхідно у визначені викладачем терміни пройти співбесіду з пропущених лекцій для того, щоб набрати критичний мінімум і бути допущеним до складання заліку. **Рекомендований мінімум для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) - 36 балів.**

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	ПМК / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>18</i>	<i>18</i>	<i>24</i>	<i>60</i>
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і самостійної роботи

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин	
		лекції	С/Р
Змістовий модуль 1 . Основи архівознавства, історія архівної справи			
1	Тема 1. Архівознавство як наукова система та навчальна дисципліна	2	2
2	Тема 2. Джерельна база та історіографія архівознавства	2	2
3	Тема 3. Періодизація історії архівів. Процес виникнення архівів у державах Стародавнього Світу	2	2
4	Тема 4. Архіви та архівна справа у добу Середньовіччя та ранній модерний час	2	2
5	Тема 5. Архіви України XVII – XIX ст.	2	2
6	Тема 6. Загальні тенденції розвитку архівної справи у XX ст.	2	4
7	Тема 7. Формування архівної системи України доби незалежності	3	4
8	<i>Індивідуальне завдання за змістом тем ЗМ1</i>	-	10
9	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)</i>	1	-
Змістовий модуль 2. Архівні зібрання України та їх використання в освітній діяльності і навчальному процесі			
10	Тема 8. Національний архівний фонд України: структура та інформаційний потенціал	2	2
11	Тема 9. Документальні зібрання центральних державних архівних установ України	4	2
12	Тема 10. Інформаційний потенціал місцевих і галузевих державних архівів	2	2
13	Тема 11. Доступ до архівної інформації та науково-довідковий апарат архівів	2	2
14	Тема 12. Використання архівної інформації у соціокультурній, науковій та освітній діяльності	2	2
15	Тема 13. Методика використання архівних документів на уроках історії	2	4
16	Тема 14. Електронні архіви та архівні інформаційні ресурси в мережі Інтернет, їх використання в освітньому процесі	2	2
17	Тема 15. Архіви як установи пам'яті	1	2
18	<i>Індивідуальне завдання за змістом тем ЗМ2</i>	-	10
19	<i>Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест)</i>	1	-
20	<i>Підсумкова контрольна робота (залік)</i>	2	-
	<i>Всього</i>	34	56

Загальний обсяг 90 год. , в тому числі:

Лекцій – 34 год.

Самостійна робота – 56 год.

9. Рекомендовані джерела та література:

Основна:

1. Архівознавство: Підруч. для студ. іст. ф-тів вищ. навч. закладів України / За заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., 2002. – 356 с.
2. *Бездрабко В. В.* Як розповідати дітям про архіви і документи // *Архіви України.* – 2019. – № 1. – С. 72–86.
3. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять : ДСТУ 2732:2004. – [Чинний від 2005-07-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – 35 с.
4. *Калакура Я.С.* Архівний менеджмент в умовах демократизації та децентралізації суспільства // *Архіви України.* – 2016. – № 5–6. – С. 119–135.
5. *Матяш І.* Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку. – К., 2012. – 515 с.
6. Нариси історії архівної справи в Україні / За заг. ред. І. Б. Матяш та К. І. Климової. – К., 2002. – 612 с.
7. *Нора П.* Теперішнє, нація, пам'ять. – К., 2016. – 272 с.
8. *Орел Ю. В.* Українізація освіти у період визвольних змагань 1917 – 1921 років // *Архіви України.* – 2017. – № 3-4. – С. 7–23.
9. *Палієнко М.* Українські архіви, війна та збереження національної ідентичності // *Архіви України.* – 2022. – № 1. – С. 12–38.
10. Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 24.12.1993 р. № 3814-12-ВР. В редакції закону України від 13.12.2001 р., № 2888-14-ВР (зі змінами). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>

Додаткова:

1. Архівні установи України: Довідник. Т. 1. Державні архіви / Редкол.: Г. В. Боряк (голова), І. Б. Матяш, Г. В. Папакін. – 2-е вид., доп. – К., 2005. – 692 с.
2. *Бездрабко В.* Зарубіжний архівний менеджмент в освітній системі: походження, зміст, перспективи // *Архіви України.* – 2017. – № 5–6. – С. 246–266.
3. *Бездрабко В.В.* Архів, архівіст, архівна культура: ідея, метафора, постання майбутнього образу // *Архіви України.* – 2019. – № 2. – С. 42–66.
4. *Білуцак Т.* Використання digital-маркетингових комунікацій в стратегії популяризації архівної інформації // *Архіви України.* – 2020. – № 4. – С. 71–83.
5. *Гречко М. В.* «Такой образчик хлеба я оставил моим детям ... на назидание» (унікальна знахідка – хліб часів Голодомору 1932–1933 років у документах ЦДАГО України) // *Архіви України.* – 2018. – № 5-6. – С.46-55.
6. *Загорулько Р.* Із досвіду методичної роботи Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва // *Архіви України.* – 2017. – № 2.
7. *Калакура Я., Палієнко М.* Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства // *Архіви України.* – 2021. – № 3. – С.36–65.
8. *Кисельова А.* Відкриті інформаційні ресурси архівного порталу України: структура, наповнення, моніторинг // *Студії з архівної справи та документознавства.* – 2004. – Т.11. – С. 58–71.
9. *Левчук О.* Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації // *Архіви України.* – 2020. – № 4. – С. 52–70.
10. *Новохатський К.* Організація доступу до документів Національного архівного фонду України та використання архівної інформації // *Архіви України.* – 2008. – № 3-4. – С. 75–83.
11. *Палієнко М.Г.* Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). – К., 2008. – 688 с.
12. *Палієнко М.Г.* Історичні традиції та сучасні тенденції розвитку європейської та американської моделей архівної освіти // *Архіви України.* – 2015. – № 5–6. – С. 35–60.

13. *Приходько Л.Ф.* «Національний архівний фонд»: поняття, склад, структура // *Архіви України*. – 2017. – № 1-2.
14. Портал Державної архівної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archives.gov.ua/ua/>
15. Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років: Закон України від 9 квітня 2015 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2015. – № 26. – Ст. 218.
16. *Резнік І. С.* Сучасні форми використання інформації у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України // *Архіви України*. – 2018. – № 2-3. – С. 34–44.
17. *Романова К. В.* З історії українських навчальних закладів та наукових осередків Європи у міжвоєнний період (за документами Центрального державного архіву зарубіжної україніки) // *Архіви України*. – 2017. – № 1. – С. 153–167.
18. *Селіверстова К.* Організація архівної справи в Україні: тенденції, шляхи модернізації // *Студії з архівної справи та документознавства*. – 1999. – Т. 4. – С. 33–54.
19. *Хромов А.В.* Портал «Архіви Європи» та репрезентація України в європейському просторі оцифрованого культурного надбання // *Архіви України*. – 2020. – № 2. – С.7-16.
20. *Чиркова М.Ю.* Доступ до архівної інформації як механізм формування суспільної свідомості // *Архіви України*. – 2011. – № 2/3. – С. 37–45.